

Posudek diplomové práce

Řešitel: Nikita Pushkin, Ústav bohemistických studií

Název: **Využití signální gramatiky a sémantizace v prezentaci češtiny jako cizího jazyka na sociálních sítích**

Oponent: PaedDr. Ilona Starý Kořánová, Ph. D., Ústav bohemistických studií FF UK

1. Koncepce práce

Předkládaná diplomová práce patří mezi analytické a deskriptivní práce zaměřené na oblast výuky češtiny pro cizince. Její téma je velice aktuální, neboť se zaměřuje na nové způsoby výuky češtiny na sociálních sítích, konkrétně na Instagramu. Cílovou skupinou jsou studenti s ruštinou jako mateřským jazykem a analýza cílí na instagramové profily institucí i jednotlivců, kteří se výukou češtiny ruskojazyčných klientů zabývají.

V práci je jasně formulovaná základní otázka: obsah instagramových profilů jazykových škol a soukromých učitelů češtiny pro cizince zahrnuje nové prostředky signální gramatiky, jejichž výskyt nebyl možný v tištěných učebních materiálech. K řešení základní hypotézy řešitel směřuje jak v teoretické části, tak i v její praktické realizaci.

Struktura práce je promyšlená a logicky strukturovaná. Větší pozornost by si zasloužilo užití odborných termínů (viz jazyková stránka práce). Závěry se vztahují k základní hypotéze.

Hodnocení: A

2. Metodologie a zpracování dat

Řešitel provedl sběr a analýzu online příkladů prezentace učební látky a sebraný materiál popsal s ohledem na způsob formátování v širokém slova smyslu.

Ve své práci se hlásí k německé teorii signální gramatiky a k tomu, co nazývá „ruská teorie sémantizace“ (s. 9). Samotný pojem sémantizace jako centrální termín práce vyžaduje přesnější a výstižnější charakteristiku jeho významu a užití v českém kontextu v porovnání s jeho užíváním v kontextu ruském. Zdá se, že právě z ruského způsobu užívání pojmu sémantizace autor vychází, což v českém kontextu způsobuje na některých místech práce posun v užití, který by měl být lépe vysvětlen. Např. na s. 18, 19 autor představuje „způsoby sémantizace“, v češtině by byl adekvátnější výraz „způsoby výkladu významu lexikálních/jazykových jednotek“.

Autor popisuje principy signální gramatiky, přičemž za její prostředky považuje především veškeré signály grafické povahy (s. 16), dále představuje (převzatou) typologii vizuálních prostředků signální gramatiky, výstižně popisuje Instagram jako typ sociální sítě (s. 24) i rozdíl mezi reklamním a vzdělávacím obsahem, který jazykové školy na sociální sítě umísťují (s.27).

V empirické části řešitel zdařile formuluje dílčí výzkumné otázky a hypotézy a představuje výzkumný materiál: příspěvky reels a příběhy zachované v záložce highlights ze 6 instagramových profilů jazykových škol zaměřených na rusky mluvící studenty. Uvádí rovněž kritéria, která má instagramový profil splňovat (vedle ruštiny jako zprostředkujícího jazyka je to pravidelná publikace obsahu, která zahrnuje grafické prvky, obsahuje reels a highlights a má víc než 5000 uživatelů). Obsah příspěvků řadí do několika kategorií (s. 38) a snaží se kvantitativně vyjádřit poměr výskytů jednotlivých kategorií (G - gramatika, R – realie, L – lexikon, O – marketing), ale u číselných hodnot přesně nespecifikuje velikost jednotky: Jak je jednotka definována?

Práce oplývá velkou řadou zkratk, které řešitel sice vysvětluje na různých místech práce, avšak vzhledem k jejich až nadměrné četnosti by bylo žádoucí zařadit mezi přílohy také seznam zkratk.

Bez komentáře řešitele zůstává obsah některých instagramových příspěvků co do vhodnosti jeho prezentace. Tak např. (s. 49) *Jak říct doktorovi, co vás bolí: Mám šumění v uších* – tento obrat nepatří mezi ustálené ani používané (v korpusu SYN v11 nemá ani jeden výskyt), mnohem obvyklejší je obrat *šumí mi v uších* (tento typ má v SYN v11 celkem 97 výskytů). V dalším výzkumu by proto bylo třeba zaměřit se na didaktickou relevanci předkládaných frází, zda se z hlediska frekvence užívání učí skutečně to, co se v češtině používá.

Hodnocení: B

3. Práce s odbornou literaturou

Z teoretické části práce je zřejmé, že se řešitel seznámil s větším množstvím odborné literatury. Seznam zahrnuje relevantní položky a jejich množství je přiměřené. Řešitel k odborné literatuře průběžně odkazuje, dokáže ji vhodně parafrázovat a využít ji k vyjádření vlastních názorů a argumentů, slabším místem je samotný způsob citace, neboť nemá zcela jednotnou normu (viz formální úroveň práce).

Hodnocení: A

4. Formální úroveň práce

Práce má po jazykové stránce úroveň odpovídající požadované kompetenci jinojazyčného autora, a to na úrovni gramatické i pravopisné. Pravopisné, resp. morfologické chyby jsou ojedinělé, např. (s. 40) *přímo pomoci hastagu* (místo pomoci), (s. 61) *zapojení digitálního obsahu, zvláště sociálních sítí, do výuky by mohlo být realizováno ve výuce šire* (místo šířeji). Stejně ojedinělé jsou i nedostatky valenčního rázu, jež ovlivňují význam užitého výrazu, např. (s. 55) *Jana vždy vykládá o výslovnosti* místo „vykládá výslovnost“. Co se týče lexika, mám několik poznámek k užívání výrazů terminologického charakteru, které jsou použity nepřesně až chybně, např: (s. 21) *tuto pasáž bychom mohli implementovat na problematiku naší práce*, výraz implementovat se používá nejčastěji ve významu „začlenit někam“ s předložkou „do“; (s. 30) termín *disperze* je užit ve významu „stírání rozdílů“ mezi producentem (učitelem) a recipientem (žákem), disperze má však obvykle význam „rozptýl“; (s. 36) místo *tiskové prostředky* by bylo lépe užit výrazu „grafické nástroje“, (s. 37) *obsah*

instagramových profilů je velice modulární (ve významu „proměnlivý“) výraz *modulární* se však podle Akademického slovníku cizích slov používá ve významu „mající stejné rozměry, tedy neproměnlivý“.

Rovněž samotný výraz *sémantizace*, což je jeden ze stěžejních termínů práce, řešitel používá v českém prostředí ne zcela standardním způsobem. V češtině by bylo na řadě míst vhodnější používat běžně užívaných termínů „výklad významu“ na jedné straně a „osvojování významu“ na straně druhé.

Práce má dostatečný rozsah, zahrnuje náležitosti jako český a anglický abstrakt, obsah a seznam literatury, obsahuje rovněž všechny relevantní přílohy.

Typografické zpracování práce je na dostatečné úrovni, avšak citační aparát jednotný není, v jednotlivostech se dost liší.

Hodnocení: B

5. Celkové hodnocení

Jak vyplývá z výše uvedených skutečností, předkládaná práce splňuje nároky kladené na diplomové práce, z tohoto důvodu ji doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou **velmi dobře**.

6. Náměty k diskusi

V své práci sám poukazujete na to, že uplatnění didaktického cíle instagramových příspěvků je sekundární, neboť tvůrce obsahu chce především zaujmout uživatele. Přesto by mě jako didaktika zajímalo vaše hodnocení příspěvků z hlediska obsahu předkládaného učiva:

1. Do jaké míry představují podle vašeho názoru tvůrci příspěvků coby učitelé ČCJ jazykové jevy systematicky, je v rámci jednotlivých instagramových profilů patrná nějaká návaznost probírané látky?
2. Odpovídá způsob prezentace jazykových jevů alespoň do určité míry úrovním osvojování jazyka podle SERR, nebo jsou víceméně náhodné?
3. Výhody výuky a studia ČCJ prostřednictvím Instagramu vaše práce zmiňuje. Jaké spatřujete v této formě naopak nevýhody?

V Praze 6. 6. 2023

PaedDr. Ilona Starý Kořánová, Ph.D. Ústav bohemistických studií FF UK